



Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. liepos 6 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2011/95/ES – Normos, susijusios su pabėgėlio arba papildomos apsaugos statuso suteikimo reikalavimais – 14 straipsnio 4 dalies b punktas – Pabėgėlio statuso panaikinimas – Trečiosios šalies pilietis, galutiniu nuosprendžiu nuteistas už itin sunkų nusikaltimą – Pavojus visuomenei – Proporcingumo patikrinimas – Direktyva 2008/115/ES – Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Išsiuntimo atidėjimas“

Byloje C-663/21

dėl *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) 2021 m. spalio 20 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. lapkričio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

prieš

AA

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen (pranešėjas), teisėjai P. G. Xuereb, T. von Danwitz ir A. Kumin,

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

posėdžio sekretorė M. Krausenböck, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. lapkričio 10 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos A. Posch, J. Schmoll ir V.-S. Strasser,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Jacobs, A. Van Baelen ir M. Van Regemorter,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos A. Edelmannová, M. Smolek ir J. Vlácil,

* Proceso kalba: vokiečių.

- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller ir A. Hoeschet,
 - Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman, H. S. Gijzen ir C. S. Schillemans,
 - Europos Komisijos, atstovaujamos A. Azéma, B. Eggers, L. Grønfeldt ir A. Katsimerou,
- susipažinęs su 2023 m. vasario 16 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 14 straipsnio 4 dalies b punkto ir 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98), visų pirma jo 5 straipsnio, išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant trečiosios šalies piliečio AA ir *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* (Federalinė užsieniečių ir prieglobsčio teisės tarnyba, Austrija; toliau – Tarnyba) ginčą dėl šios Tarnybos sprendimo panaikinti jo pabėgėlio statusą, atsisakyti suteikti jam papildomos apsaugos statusą arba leidimą gyventi šalyje dėl ypatingų priežasčių, į kurias būtina atsižvelgti, priimti sprendimą jį grąžinti, kartu uždraudžiant būti šalyje, ir nustatyti savanoriško išvykimo terminą.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

- 3 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 tomas, p. 150, 1954 m., Nr. 2545 (1954)) įsigaliojo 1954 m. balandžio 22 d. Ji buvo papildyta 1967 m. sausio 31 d. Niujorke sudarytu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Ženevos konvencija).
- 4 Šios konvencijos 33 straipsnyje nurodyta:

„1. Nė viena Susitariančioji valstybė jokių būdu neišsiunčia ir negrąžina pabėgėlio į šalį, kur jo gyvybei ar laisvei grėstų pavojus dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių pažiūrų.

2. Tačiau ši nuostata negali būti taikoma pabėgėliams, dėl svarbių priežasčių laikomiems pavojingais šalies, kurioje jie yra, saugumui arba nuteistiems įsigaliojusiu nuosprendžiu už ypač sunkų nusikaltimą ir keliantiems pavojų šiai šaliai.“

Direktyva 2008/115

5 Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Valstybės narės gali nuspręsti netaikyti šios direktyvos trečiųjų šalių piliečiams:

- a) kuriems atsisakyta leisti atvykti pagal [2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1)], 13 straipsnį arba kuriuos kompetentingos institucijos sulaikė ar suėmė dėl neteisėto valstybės narės išorės sienos kirtimo sausuma, jūra ar oru, ir kurie po to nėra gavę leidimo ar teisės būti toje valstybėje narėje;
- b) kurie grąžinami pagal nacionalinę teisę vykdant baudžiamosios teisės sankciją arba tai yra baudžiamosios teisės sankcijos taikymo pasekmė, arba kuriems taikomos ekstradicijos procedūros.“

6 Šios direktyvos 3 straipsnio 3 punktą suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje vartojamos šios sąvokų apibrėžtys:

<...>

- 3) „grąžinimas“ – trečiosios šalies piliečio grįžimo procesas – savanoriškai vykdant prievolę grįžti arba priverstinai – į:
 - asmens kilmės šalį, arba
 - tranzito šalį pagal Bendrijos ar dvišalius readmisijos susitarimus ar kitas nuostatas, arba
 - kitą trečiąją šalį, į kurią atitinkamas trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grįžti ir į kurią jis būtų priimtas“.

7 Minėtos direktyvos 5 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, tinkamai atsižvelgia į:

- a) vaiko interesus,
- b) šeimos gyvenimą,
- c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,

ir laikosi negrąžinimo principo.“

8 Tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės priima sprendimą grąžinti kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje, atžvilgiu, nepažeisdamos 2–5 dalyse nurodytų išimčių.“

9 Direktyvos 2008/115 8 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės imasi visų būtinų priemonių, kad įvykdytų sprendimą grąžinti, jei nebuvo suteiktas laikotarpis savanoriškai išvykti <...> arba jei nebuvo laikomasi įpareigojimo grįžti per savanoriško išvykimo laikotarpį <...>“

10 Šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punktas suformuluotas taip:

„Valstybės narės atideda išsiuntimą:

a) tuo atveju, jei jis pažeistų negrąžinimo principą <...>“

Direktyva 2011/95

11 Direktyvos 2011/95 16 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje [(toliau – Chartija)]. Šia direktyva visų pirma siekiama užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir prieglobsčio prašytojų bei juos lydinių šeimos narių teisę į prieglobstį, taip pat skatinti taikyti tos Chartijos 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 ir 35 straipsnius, todėl direktyva turėtų būti atitinkamai įgyvendinama“.

12 Šios direktyvos 2 straipsnio d punkte nurodyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

<...>

d) pabėgėlis – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl visiškai pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės baimės yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga, arba asmuo be pilietybės, kuris dėl minėtų priežasčių būdamas už šalies, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, ribų negali ar dėl tokios baimės nepageidauja į ją grįžti ir kuriam netaikomas 12 straipsnis“.

13 Minėtos direktyvos 14 straipsnio 4 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės gali panaikinti statusą, kurį pabėgėliui suteikė Vyriausybė, administracinė, teisminė arba pusiau teisminė institucija, arba nutraukti ar atsisakyti pratęsti jo galiojimą, kai:

a) yra rimtų priežasčių laikyti jį keliančiu pavojų valstybės narės, kurioje jis yra, saugumui;

b) jis yra galutiniu teismo sprendimu nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų tos valstybės narės visuomenei.“

14 Tos pačios direktyvos 21 straipsnio 2 dalis išdėstyta taip:

„Kai tai nedraudžiama pagal 1 dalyje minimus tarptautinius įsipareigojimus, valstybės narės gali grąžinti pabėgėlį, oficialiai pripažintą arba ne, jei:

- a) yra rimtų priežasčių laikyti jį keliančiu pavojų valstybės narės, kurioje jis yra, saugumui arba
- b) jis yra galutiniu teismo sprendimu nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų tos valstybės narės visuomenei.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 2014 m. gruodžio 10 d. AA neteisėtai atvyko į Austriją ir tą pačią dieną pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. 2015 m. gruodžio 22 d. Tarnybos sprendimu jam buvo suteiktas pabėgėlio statusas.
- 16 2018 m. kovo 22 d. AA buvo nuteistas vienu metų ir trijų mėnesių laisvės atėmimo bausme ir 180 darbo dienų užmokesčio dydžio bauda už pavojingą grasinimą, svetimo turto sunaikinimą ar sugadinimą, draudžiamą disponavimą ir prekybą narkotinėmis medžiagomis. 2019 m. sausio 14 d. AA buvo nuteistas trijų mėnesių laisvės atėmimo bausme už kūno sužalojimą ir pavojingą grasinimą. 2019 m. kovo 11 d. jis buvo nuteistas šešių mėnesių laisvės atėmimo bausme už pasikėsinimą padaryti kūno sužalojimą. Šios laisvės atėmimo bausmės buvo pakeistos bausmėmis, kurių vykdymas atidėtas.
- 17 2019 m. rugpjūčio 13 d. AA buvo skirta bauda už agresyvų elgesį su viešosios tvarkos pareigūnu.
- 18 2019 m. rugsėjo 24 d. Tarnyba panaikino AA pabėgėlio statusą, atsisakė suteikti jam papildomos apsaugos statusą arba leidimą gyventi šalyje dėl ypatingų priežasčių, į kurias būtina atsižvelgti, priėmė sprendimą jį grąžinti, kartu uždraudama būti šalyje, ir nustatė savanoriško išvykimo terminą; ji taip pat nurodė, kad neleidžiama jo išsiųsti.
- 19 AA apskundė 2019 m. rugsėjo 24 d. Tarnybos sprendimą *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Austrija). Vėliau jis pareiškė, kad atsiima skundą tiek, kiek jis susijęs su ta šio sprendimo rezoliucinės dalies dalimi, kurioje jo išsiuntimas iš šalies pripažintas neteisėtu.
- 20 2020 m. birželio 16 d. ir spalio 8 d. AA buvo nuteistas keturių ir penkių mėnesių laisvės atėmimo bausmėmis už kūno sužalojimą ir pavojingą grasinimą, nepanaikinus ankstesnių bausmių, kurių vykdymas atidėtas.
- 21 2021 m. gegužės 28 d. sprendimu *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas) panaikino 2019 m. rugsėjo 24 d. Tarnybos sprendimą. Tas teismas konstatavo, kad AA galutiniu nuosprendžiu buvo nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų visuomenei. Vis dėlto jis nusprendė, kad reikia palyginti prieglobsčio valstybės narės interesus ir atitinkamo trečiosios šalies piliečio interesus pasinaudoti tarptautine apsauga, atsižvelgiant į priemonių, kurios jam būtų taikomos panaikinus šią apsaugą, mastą ir pobūdį. Kadangi grąžinus AA į jo kilmės šalį, jam grėstų kankinimai arba mirtis, tas teismas nusprendė, kad jo interesai yra svarbesni už Austrijos Respublikos interesus.

- 22 Dėl šio sprendimo Tarnyba pateikė kasacinį skundą *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 23 Tam teismui kilo klausimas, ar konstatavus, kad atitinkamas trečiosios šalies pilietis galutiniu nuosprendžiu buvo nuteistas už sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų visuomenei, Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto taikymo tikslais būtina palyginti interesus, atsižvelgiant į galimo šio trečiosios šalies piliečio grąžinimo į jo kilmės šalį pasekmes.
- 24 Be to, minėtam teismui kilo abejonių dėl sprendimo grąžinti priėmimo tais atvejais, kai tarptautinė apsauga buvo panaikinta, tačiau jau nustatyta, kad išsiuntimas į kilmės šalį yra neteisėtas, suderinamumo su Direktyva 2008/115. Esant tokiai situacijai trečiosios šalies piliečio buvimas būtų toleruojamas Austrijoje, tačiau šis buvimas nebūtų teisėtas ir dėl šio trečiosios šalies piliečio nebūtų priimtas veiksmingas sprendimas grąžinti.
- 25 Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar vertinant, ar leidžiama panaikinti prieglobsčio statusą, kurį kompetentinga institucija yra suteikusi pabėgėliui remdamasi [Direktyvos 2011/95] 14 straipsnio 4 dalies b punkte nustatytu pagrindu, būtina kaip atskirą kriterijų taikyti interesų palyginimą preziumuojant, kad panaikinti prieglobsčio statusą galima tik tuo atveju, kai visuomenės interesai, kad pabėgėlis būtų grąžintas, nusveria pabėgėlio interesus, kad prieglobstį suteikusi valstybė ir toliau tebetaikytų jam apsaugą; atliekant interesų palyginimą, reikia palyginti nusikaltimo smerktinumą ir, viena vertus, visuomenei potencialiai keliamą grėsmę ir, kita vertus, užsieniečio interesus gauti apsaugą, kurie apima ir jam gresiančių priemonių mastą ir pobūdį?
2. Ar [Direktyvos 2008/115] nuostatas, visų pirma jos 5, 6, 8 ir 9 straipsnius, pažeidžia nacionalinės teisės normos, pagal kurias dėl trečiosios šalies piliečio, iš kurio, jam panaikinus prieglobsčio statusą, atimama iki tol turėta teisė būti šalyje kaip pabėgėliui, sprendimas grąžinti turi būti priimtas net ir tuo atveju, kai jau priimant tą sprendimą yra aišku, kad neribotą laiką nebus galima išsiųsti jo iš šalies dėl grąžinimo draudimo, ir kai tai pripažįstama sprendimu, kuris gali įgyti *res judicata* galią?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 26 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad šios nuostatos taikymas siejamas su sąlyga, jog, palyginus interesus, turi būti nustatyta, kad viešasis interesas grąžinti atitinkamą trečiosios šalies pilietį į jo kilmės šalį yra svarbesnis už šio trečiosios šalies piliečio interesą išsaugoti tarptautinę apsaugą, atsižvelgiant į priemonių, kurios jam gali būti taikomos grįžus į savo kilmės šalį, mastą ir pobūdį.
- 27 Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkte nurodyta, kad valstybės narės gali panaikinti statusą, kuris buvo suteiktas pabėgėliui, kai jis galutiniu nuosprendžiu nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų valstybės narės, kurioje yra, visuomenei.

- 28 Iš šios dienos Sprendimo *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Pabėgėlis, padaręs sunkų nusikaltimą)* (C-8/22) 27–42 punktų matyti, kad šio 14 straipsnio 4 dalies b punkto taikymas siejamas su dviejų atskirų sąlygų tenkinimu: pirma, kad atitinkamas trečiosios šalies pilietis galutiniu teismo sprendimu būtų nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir, antra, kad būtų nustatyta, jog jis kelia pavojų valstybės narės, kurioje yra, saugumui.
- 29 Taigi, nors šioje byloje pateikti klausimai nėra susiję su pirmąja iš šių sąlygų, reikia pažymėti, jog, kaip išvados 51 punkte nurodė generalinis advokatas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar ši sąlyga yra tenkinama, ir įsitikinti, kad bent viena iš nusikalstamų veikų, už kurias AA buvo nuteistas galutiniu nuosprendžiu, turi būti kvalifikuojama kaip „itin sunkus nusikaltimas“, kaip jis suprantamas pagal minėto 14 straipsnio 4 dalies b punktą.
- 30 Šiuo aspektu pažymėtina, jog iš šios dienos Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Itin sunkus nusikaltimas)* (C-402/22) 23–47 punktų matyti, kad „itin sunkus nusikaltimas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, yra nusikaltimas, kuriam, atsižvelgiant į jo specifinius požymius, būdingas ypatingas sunkumas, nes jis yra vienas iš nusikaltimų, kuriais labiausiai pažeidžiama atitinkamos visuomenės teisinė tvarka. Siekiant įvertinti, ar nusikaltimas, už kurį galutiniu nuosprendžiu buvo nuteistas trečiosios šalies pilietis, yra tokio sunkumo, be kita ko, reikia atsižvelgti į už šį nusikaltimą skirtiną ir skirtą bausmę, nusikaltimo pobūdį, galimas atsakomybę sunkinančias ar lengvinančias aplinkybes, į tai, ar nusikaltimas buvo padarytas tyčia, į nusikaltimu padarytos žalos pobūdį bei mastą ir į procedūrą, taikytą baudžiant už nusikaltimą.
- 31 To sprendimo 39 punkte Teisingumo Teismas konkrečiai nusprendė, kad Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto taikymas gali būti pateisinamas tik tuo atveju, kai galutiniu nuosprendžiu nuteisiama už nusikaltimą, kuris, vertinant atskirai, patenka į sąvoką „itin sunkus nusikaltimas“, o tai reiškia, jog jis yra pirmesniame šio sprendimo punkte nurodyto sunkumo, pažymint, kad toks sunkumas negali būti pasiektas atskirų nusikalstamų veikų, kurių nė viena savaime nėra itin sunkus nusikaltimas, visuma.
- 32 Kalbant apie antrąją iš šio sprendimo 28 punkte nurodytų sąlygų, iš šios dienos Sprendimo *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Pabėgėlis, padaręs sunkų nusikaltimą)* (C-8/22) 46–65 punktų matyti, kad tame pačiame 14 straipsnio 4 dalies b punkte nurodyta priemonė gali būti taikoma tik tuo atveju, kai atitinkamas trečiosios šalies pilietis kelia realią, esamą ir pakankamai rimtą pavojų vienam iš pagrindinių valstybės narės, kurioje yra, visuomenės interesui. Svarstydama, ar yra toks pavojus, kompetentinga institucija turi įvertinti visas konkrečiau nagrinėjamo atvejo aplinkybes.
- 33 Be to, kaip pažymėta minėto sprendimo 66–70 punktuose, ši institucija turi palyginti, viena vertus, atitinkamo trečiosios šalies piliečio keliamą pavojų vienam iš pagrindinių valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenės interesui ir, kita vertus, teises, kurios pagal Direktyvą 2011/95 turi būti užtikrintos asmenims, atitinkantiems šios direktyvos 2 straipsnio d punkte numatytas materialines sąlygas, siekdama nustatyti, ar minėtos direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punkte nurodytos priemonės patvirtinimas yra šiam pavojui proporcinga priemonė.
- 34 Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo iškeltus klausimus, reikia nustatyti, ar, atliekant šį palyginimą, pagal tos pačios direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punktą taip pat reikalaujama, kad valstybės narės atsižvelgtų į galimo atitinkamo trečiosios šalies piliečio grąžinimo į jo kilmės šalį pasekmes šiam piliečiui arba valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenei.

- 35 Šiuo aspektu pažymėtina, kad Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalyje nurodyti atvejai, kai valstybės narės gali panaikinti pabėgėlio statusą, iš esmės atitinka tuos atvejus, kai valstybės narės gali pabėgėlį grąžinti pagal šios direktyvos 21 straipsnio 2 dalį ir Ženevos konvencijos 33 straipsnio 2 dalį (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 14 d. *M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)*, C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, EU:C:2019:403, 93 punktą).
- 36 Vis dėlto, nors Ženevos konvencijos 33 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog esant tokioms situacijoms pabėgėlis netenka galimybės pasinaudoti negrąžinimo į valstybę, kurioje kyla pavojus jo gyvybei ar laisvei, principu, Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 2 dalis, kaip patvirtina jos 16 konstatuojamoji dalis, turi būti aiškinama ir taikoma taip, kad būtų laikomasi Chartijoje, be kita ko, jos 4 straipsnyje ir 19 straipsnio 2 dalyje, kuriuose įtvirtintas bendras kankinimo ir nežmoniško ar žeminamo elgesio ar bausmių draudimas, kad ir koks būtų susijusio asmens elgesys, taip pat draudimas išsiųsti jį į valstybę, kurioje kyla rimtas pavojus, kad su asmeniu bus taip elgiama, garantuojamų teisių. Todėl valstybės narės negali išsiųsti, grąžinti ar išduoti užsieniečio, jei yra svarių ir neginčijamų motyvų manyti, kad paskirties valstybėje jam kils realus pavojus, kad su juo bus elgiama Chartijos 4 straipsnyje ir 19 straipsnio 2 dalyje draudžiamu būdu (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 14 d. *M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)*, C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, EU:C:2019:403, 94 punktą).
- 37 Taigi, jei dėl grąžinimo pabėgėliui, patenkančiam į vieną iš Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalyje ir 21 straipsnio 2 dalyje nurodytų situacijų, kiltų pavojus, kad bus pažeistos jo pagrindinės teisės, garantuojamos Chartijos 4 straipsnyje ir 19 straipsnio 2 dalyje, atitinkama valstybė narė negali nukrypti nuo negrąžinimo principo pagal Ženevos konvencijos 33 straipsnio 2 dalį (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 14 d. *M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)*, C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, EU:C:2019:403, 95 punktą).
- 38 Šiomis aplinkybėmis, kadangi Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalyje numatyta galimybė valstybėms narėms esant joje nurodytoms situacijoms panaikinti „pabėgėlio statusą“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio e punktą, arba atsisakyti suteikti šį statusą, o Ženevos konvencijos 33 straipsnio 2 dalyje leidžiama grąžinti pabėgėlį, esant vienai iš šių situacijų, į šalį, kurioje kyla pavojus jo gyvybei ar laisvei, Sąjungos teisėje numatyta platesnė atitinkamų pabėgėlių tarptautinė apsauga, nei užtikrinama minėta konvencija (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 14 d. *M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)*, C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, EU:C:2019:403, 96 punktą).
- 39 Darytina išvada, kad, remiantis Sąjungos teise, kompetentinga institucija gali turėti teisę pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą panaikinti trečiosios šalies piliečiui suteiktą pabėgėlio statusą, tačiau jai nebūtinai leidžiama išsiųsti šį asmenį į jo kilmės šalį.
- 40 Procedūriniu požiūriu dėl tokio išsiuntimo taip pat reikėtų priimti sprendimą grąžinti, laikantis Direktyvoje 2008/115 nustatytų materialinių ir procedūrinių garantijų; šios direktyvos 5 straipsnyje, be kita ko, numatyta, kad ją įgyvendindamos valstybės narės privalo laikytis negrąžinimo principo.
- 41 Taigi pabėgėlio statuso panaikinimas pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalį negali būti laikomas reiškiančiu pozicijos dėl atskiro klausimo, ar šis asmuo gali būti išsiųstas į savo kilmės šalį, pareiškimu (šiuo klausimu žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *B ir D*, C-57/09 ir C-101/09, EU:C:2010:661, 110 punktus).

- 42 Taigi į galimo atitinkamo trečiosios šalies piliečio grąžinimo į kilmės šalį pasekmes šiam trečiosios šalies piliečiui ar valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenei gali būti atsižvelgiama ne priimant sprendimą panaikinti pabėgėlio statusą, o prireikus kompetentingai institucijai svarstant galimybę priimti sprendimą grąžinti tą trečiosios šalies pilietį.
- 43 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad šios nuostatos taikymas siejamas su sąlyga, jog kompetentinga institucija turi nustatyti, kad pabėgėlio statuso panaikinimas yra proporcinga priemonė atsižvelgiant į atitinkamo trečiosios šalies piliečio keliamą pavojų vienam iš pagrindinių valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenės interesų. Šiuo tikslu ši kompetentinga institucija turi palyginti šį pavojų ir teises, kurios pagal šią direktyvą turi būti užtikrintos asmenims, atitinkantiems tos direktyvos 2 straipsnio d punkte numatytas materialines sąlygas, tačiau ta kompetentinga institucija neprivalo dar tikrinti, ar viešasis interesas grąžinti šį trečiosios šalies pilietį į jo kilmės šalį yra svarbesnis už jo interesą išsaugoti tarptautinę apsaugą, atsižvelgiant į priemonių, kurios tam trečiosios šalies piliečiui būtų taikomos grįžus į savo kilmės šalį, mastą ir pobūdį.

Dėl antrojo klausimo

- 44 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2008/115, visų pirma jos 5 straipsnis, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, jei nustatoma, kad pagal negrąžinimo principą jis neribotą laiką negali būti išsiųstas į numatomą paskirties šalį.
- 45 Reikia pažymėti, kad, išskyrus Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 2 dalyje numatytas išimtis, ši direktyva taikoma visiems trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje. Be to, jeigu trečiosios šalies pilietis patenka į šios direktyvos taikymo sritį, joje numatyti bendri grąžinimo standartai ir tvarka iš esmės jam turi būti taikomi tol, kol jo buvimas šalyje tam tikrais atvejais tampa teisėtas (2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Išsiuntimas – Medicininės kanapės)*, C-69/21, EU:C:2022:913, 52 punktas).
- 46 Šiomis aplinkybėmis, viena vertus, iš Direktyvos 2008/115 6 straipsnio 1 dalies matyti, pirma, kad, nustačius neteisėtą buvimą šalyje, dėl kiekvieno trečiosios šalies piliečio, nepažeidžiant šio straipsnio 2–5 dalyse numatytų išimčių ir griežtai laikantis šios direktyvos 5 straipsnyje nustatytų reikalavimų, turi būti priimtas sprendimas grąžinti, kuriame iš Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 3 dalyje minimų trečiųjų šalių turi būti nurodyta ta, į kurią jis turi būti išsiųstas (2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Išsiuntimas – Medicininės kanapės)*, C-69/21, EU:C:2022:913, 53 punktas).
- 47 Šiuo aspektu pažymėtina, kad trečiosios šalies pilietis, kuriam buvo panaikintas pabėgėlio statusas, turi būti laikomas neteisėtai esančiu šalyje, nebent valstybė narė, kurioje jis yra, jam yra suteikusi leidimą gyventi šalyje kitu pagrindu.
- 48 Kita vertus, valstybė narė negali išsiųsti neteisėtai joje esančio trečiosios šalies piliečio pagal Direktyvos 2008/115 8 straipsnį, prieš tai nepriėmusi sprendimo jį grąžinti, laikydamosi šioje direktyvoje nustatytų materialinių ir procedūrinių garantijų (2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Išsiuntimas – Medicininės kanapės)*, C-69/21, EU:C:2022:913, 54 punktas).

- 49 Antra, Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje įtvirtinta bendroji taisyklė yra privaloma valstybėms narėms, kai tik jos įgyvendina šią direktyvą, ir pagal ją kompetentinga nacionalinė institucija įpareigojama visuose grąžinimo procedūros etapuose laikytis negrąžinimo principo, kuris, kaip pagrindinė teisė, užtikrinamas Chartijos 18 straipsnyje, siejamame su Ženevos konvencijos 33 straipsniu, taip pat Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje. Taip, be kita ko, yra, kai ši institucija, išklausiusi atitinkamą asmenį, ketina priimti sprendimą jį grąžinti (šiuo klausimu žr. 2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Išsiuntimas – Medicininės kanapės)*, C-69/21, EU:C:2022:913, 55 punktą).
- 50 Taigi pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnį draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, jei tame sprendime kaip paskirties šalis nurodoma šalis, kurioje – yra rimto pagrindo manyti – įvykdžius šį sprendimą piliečiui grėstų realus pavojus, kad su juo bus elgiamasi priešingai Chartijos 18 straipsniui arba 19 straipsnio 2 daliai (2022 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Išsiuntimas – Medicininės kanapės)*, C-69/21, EU:C:2022:913, 56 punktas).
- 51 Būtent taip yra esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai kompetentinga institucija svarsto galimybę grąžinti trečiosios šalies pilietį į jo kilmės šalį, tačiau jau yra konstatavusi, kad pagal negrąžinimo principą draudžiama jį grąžinti.
- 52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 2008/115 5 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, jei nustatoma, kad pagal negrąžinimo principą jis neribotą laiką negali būti išsiųstas į numatomą paskirties šalį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 53 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 14 straipsnio 4 dalies b punktas**

turi būti aiškinamas taip:

šios nuostatos taikymas siejamas su sąlyga, jog kompetentinga institucija turi nustatyti, kad pabėgėlio statuso panaikinimas yra proporcinga priemonė atsižvelgiant į atitinkamo trečiosios šalies piliečio keliamą pavojų vienam iš pagrindinių valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenės interesų. Šiuo tikslu ši kompetentinga institucija turi palyginti šį pavojų ir teises, kurios pagal šią direktyvą turi būti užtikrintos asmenims, atitinkantiems tos direktyvos 2 straipsnio d punkte numatytas materialines sąlygas, tačiau ta kompetentinga institucija neprivalo dar tikrinti, ar viešasis interesas grąžinti šį trečiosios šalies pilietį į jo kilmės šalį yra svarbesnis už jo interesą išsaugoti tarptautinę

apsaugą, atsižvelgiant į priemonių, kurios tam trečiosios šalies piliečiui būtų taikomos grįžus į savo kilmės šalį, mastą ir pobūdį.

2. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 5 straipsnis

turi būti aiškinamas taip:

pagal jį draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, jei nustatoma, kad pagal negrąžinimo principą jis neribotą laiką negali būti išsiųstas į numatomą paskirties šalį.

Parašai.